

Elfrida Andrée

# Orgelkompositioner

I

Utgivna av

Claes Holmgren och Sven A Wessman

## Innehåll, del I

Fuga con spirito	6
Cantilena	12
Fuga	18
Förspel	21
Sorgmarsch	22
Koral med variationer	24
Autograf	35
Orglarna i Domkyrkan	36

## Innehåll, del II

Larghetto, e-moll	6
-------------------	---

### *Koralförspel:*

15	12
33 Jag lyfter mina händer	14
45 Salig, salig den som kände	16
68 Ditt ord, o Jesu, bliva må	17
76 Jesu, du mitt liv, min hälsa	18
94 Guds rena Lamm	20
104 Nu kommen är vår påskafröjd	21
146 När världens hopp förtvinat stod	22
99 Så är fullkomnat, Jesu kär	24
140 Av himlens här den högstes makt	26
3 Höga Majestät, vi alla	27

Fuga i A	30
Autograf	35
Trio	36
Melody, ciss-moll	38
Orglarna i Domkyrkan	40

Sättning och tryck: Wessmans Musikförlag, Slite

Omslagsbild från Statens Musikbibliotek

Copyright © 2004 Wessmans Musikförlag, Slite Nr. 200447

## **Elfrida Andrée** (1841 – 1929),

var av 1800-talets märkeskvinnor. Hon var den första examinerade kvinnliga organisten (1857), den första kvinnliga telegrafisten (1863), den första kvinnan att inneha en organistbefattning (Finska kyrkan 1861), och dessutom den första att dirigera orkester. Hon var också en flitig tonsättare. Från 1867 till 1929 verkade hon som domkyrkoorganist i Göteborg. Om hennes väg från läkarhemmet i Visby, via studier som privatist i Stockholm, kampanjerna för att få lagändringar som gav kvinnor tillträde till organist- och telegrafist-tjänsterna, om kamp och framgångar som dirigent och konsertarrangör kan den intresserade läsa i Eva Öhrströms biografi "Elfrida Andrée, ett levnadsöde", Bokförlaget Prisma 1999.

Som tonsättare ägnade hon sig åt många områden: kammarmusik, solosånger, körmusik, kantater, symfonier och givetvis musik för orgel och piano.

### *Elfrida Andrées orgelmusik*

Vi presenterar här ett urval av de orgelkompositioner som finns i manuskript hos Statens Musikbibliotek. Materialet är delvis svårtytt, som improviserande organist hade hon skissböcker med stolpar för improvisation, och dessa anteckningar kan i dag endast ge en aning om hur det lät när hon spelade dem.

Flera av styckena förekommer i olika versioner i autograf. Vi har i så fall valt den fullständigaste, och så långt möjligt följt de rättelser som hon fört in i noterna.

I den mån det finns registreringsanvisningar angivna i manus har vi fört in dem i notutgåvan, väl medvetna om att få av dagens orglar motsvarar det klangideal som hon hyllade och de orglar som hon hade att spela på. Vi publicerar orgeldispositionerna för Domkyrkans orglar under hennes tjänstgöringstid. (Se sid. 36 – 37). Det är sedan upp till varje exekutör att komma fram till den registrering som gör musiken levande i nutid.

(Att en del registreringar är på engelska kan förklaras med hennes kontakter med det engelska förlaget Augener, som gav ut hennes första orgelsymfoni.)

Koralförspelen presenteras med nummer ur Haeffners koralbok. (I förekommande fall anger vi också nummer i vår nuvarande psalmbok). De kan i vår tid inte utan vidare användas som förspel till psalmsången eftersom både melodiform, rytm, tonart och textinnehåll förändrats mycket, men de är i sin harmoniska rikedom väl lämpade som meditationsmusik. En del melodier avviker ibland från Haeffners koralbok. Under 1800-talets senare hälft diskuterades koralerna livligt i Sverige och det trycktes många alternativa koralböcker. Elfrida Andrée deltog i dessa diskussioner, komponerade och harmoniserade själv koraler.

Vi hoppas att dessa orgelstycken kan ge en glimt av en svunnen epoks klangvärld och att de skall visa sig användbara även i 2000-talet.

Visby och Othem, nyåret 2005

*Claes Holmgren    Sven A Wessman*

# Fuga con spirito

*Allegro moderato con spirito*

Elfrida Andrée

1 *Ch. Viola da Gamba 8', Flutes 8'*

*mf*

*Gt. 8', 16'*

5

*Ch. 8'*

9

*Gt.*

*mf*

*8', 16'*

# Cantilena

*Andantino*

Choir: Viola da Gamba 8' Lieblich Gedacht 8'

Elfrida Andrée

The first system of the musical score consists of two staves. The upper staff is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 6/4 time signature. It begins with a *mf* dynamic marking and contains a melodic line with a long slur. The lower staff is in bass clef with the same key signature and time signature, also starting with *mf*. It features a bass line with a long slur. Below the lower staff, the tempo marking *8', 16'* is indicated.

The second system of the musical score consists of two staves. The upper staff is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 6/4 time signature. It begins with a measure number '5' above the staff and contains a melodic line with a long slur. The lower staff is in bass clef with the same key signature and time signature, also containing a melodic line with a long slur.

The third system of the musical score consists of two staves. The upper staff is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 6/4 time signature. It begins with a measure number '9' above the staff and contains a melodic line with a long slur. The lower staff is in bass clef with the same key signature and time signature, also containing a melodic line with a long slur. Above the upper staff, the tempo marking *Gt: Flûtes Harm. 8', 4'* is indicated. Below the lower staff, the dynamic marking *mf* is present.

Denna komposition finns också utgiven i en annan version under förlagsnummer 7507, "Andante och Larghetto".

# Fuga

Elfrida Andrée

The image displays a musical score for a piece titled "Fuga" by Elfrida Andrée. The score is written for piano and is organized into three systems. Each system consists of three staves: a grand staff (treble and bass clefs) and a separate bass staff. The key signature is three flats (B-flat, E-flat, A-flat), and the time signature is common time (C). The first system (measures 1-4) shows the beginning of the piece with a melodic line in the treble clef and a more active bass line. The second system (measures 5-8) continues the melodic development in the treble clef. The third system (measures 9-12) features a more complex texture with multiple voices in both hands. The notation includes various note values, rests, and phrasing slurs.

# Förspel

Elfrida Andrée

The musical score is presented in three systems, each with three staves. The top staff is for the piano (I), the middle for the piano (II), and the bottom for the organ (Ped). The key signature is one sharp (F#) and the time signature is common time (C). The first system starts with dynamics *I f*, *II mf*, and *Ped mf*. The second system begins at measure 8. The third system begins at measure 15. The score concludes at measure 22. Fingerings are indicated by Roman numerals I and II. The organ part consists of sustained chords and moving lines in the bass register.

# Sorgmarsch

Elfrida Andréé

*II man:* Vox virginea, Princ. 4'  
Fugara 8'

*I man:* 8'

Musical score for the first system, measures 1-5. The score is in G minor (three flats) and common time. It features a treble and bass clef. The melody in the treble clef is marked *I man:* 8'. The bass line provides harmonic support. A dynamic marking of *mf* is present. A hairpin crescendo is shown above the staff.

Ped: 8', 16', 32'

Musical score for the second system, measures 6-10. The score continues from the first system. It features a treble and bass clef. The melody in the treble clef is marked *II man.* A dynamic marking of *p* is present.

Musical score for the third system, measures 11-14. The score continues from the second system. It features a treble and bass clef. The melody in the treble clef is marked *I man.* A dynamic marking of *mf* is present.

Musical score for the fourth system, measures 15-18. The score continues from the third system. It features a treble and bass clef. The melody in the treble clef is marked *III man.* A dynamic marking of *pp* is present. A hairpin crescendo is shown above the staff.

Musical score for the fifth system, measures 19-22. The score continues from the fourth system. It features a treble and bass clef. The melody in the treble clef is marked *I man.* A dynamic marking of *f* is present. The tempo marking *in 16'* is indicated. The instruction *Koppel: I + II* is at the bottom.



# Koral med variationer

Elfrida Andrée

Koral

II *p*

7

13

III *pp*

19

II *p*

6/4

# Orglarna i Gustavi Domkyrka under Elfrida Andrées tid.

Orgeln i Gustavi domkyrka, Göteborg, byggdes ursprungligen 1816 av Olof Schwan och Johan Everhardt. Den förändrades 1830 av P Z Strand och 1840 av Gustaf Andersson. 1849 gjordes en genomgripande ombyggnad av **Marcussen & Sön** Aabenraa. En tredje manual tillbyggdes 1865 av samma firma.

## Manual I:

Principal	16'
Borduna	16'
Principal	8'
Flagfleit	8'
Viola di gamba	8'
Quinta	6'
Octava	4'
Gemshorn	4'
Quinta	3'
Octava	2'
Mixtur	3-4ch
Cornett	4ch
Trumpet	16'
Trumpet	8'

## Manual II:

Borduna	16'
Corno di basetti	8'
Spetsgedackt	8'
Dubbelfleit 8'	
Fugara	8'
Fleit d'amour	8'
Principal	4'
Rörfleit	4'
Waldfleit	2'
Trumpet	8'
Fagott	8' Bas
Vox virginea	8' Disc.

## Manual III: 1865

Quintatön	16'
Violinprincipal	8'
Salicional	8'
Harmonia	8'
Flauto amabile	8'
Fleit harmonique	8'
Gambetta	4'
Euphonia	8'

## Pedal:

Untersatz	32'
Principal	16'
Violon	16'
Dubbel Subbas	16'
Quinta	12'
Octava	8'
Violoncell	8'
Gedackt	8'
Ters	6 2/5'
Täckt quinta	6'
Octava	4'
Contrabasun	32'
Basun	16'
Trumpet	8'
Trumpet	4'
Cornettin	13

1905 byggde **Eskil Lundén** i Göteborg en ny orgel med tillvaratagande av c:a hälften av de gamla stämmorna.

**Manual I:**

Principal	16'
Borduna	16'
Principal	8'
Viola di gamba	8'
Gamba	8'
Violin	8'
Flöjt harmonik	8'
Octava	4'
Gemshorn	4'
Rörflöjt	4'
Quinta	3'
Octava	2'
Mixtur	3ch
Cornett	4ch
Trumpet	16'
Trumpet	8'

**Manual II:**

Borduna	16'
Basetthorn	8'
Salicional	8'
Gedackt	8'
Dubbelflöjt	8'
Qvintatön	8'
Octava	4'
Flöjt harmonik	4'
Waldflöjt	2'
Trumpet	8'
Klarinett	8'

**Manual III:**

Quintatön	16'
Violinprincipal	8'
Flöjt harmonik	8'
Flöjt Amabile	8'
Harmonika	8'
Aeolin	8'
Voix celeste	8'
Gambetta	4'
Violin	4'
Euphone	8'

**Pedal:**

Untersatz	32'
Principal	16'
Contra Violon	16'
Dubbel Subbas	16'
Qvinta	12'
Principal	8'
Violoncello	8'
Gedackt	8'
Qvinta	6'
Octava	4'
Contra Basun	32'
Basun	16'
Fagott	16'
Trumpet	8'

Denna orgel förändrades något 1906 (delvis nya rörverk), 1915, 1925 och 1930 (tillbyggnad av högtrycksverk) och revs slutligen 1962.

För uppgifter om orgeldispositionerna tackar vi musikdir. Jan H. Börjesson, Göteborg.

(Även Kristine kyrka, ofta använd av Elfrida Andrée för konserter, hade en tremanualig Marcussen-orgel).